

Skötselplan för Rördammen i Öckerö kommun

Foto: Peter Post

Peter Post Öckerö 2022-11-20
E-post: post.peter@telia.com
Telefon: 0708-966656

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Administrativa uppgifter och planerad förvaltning.....	4
2.2 Allmän beskrivning av området.....	4
2.3 Vegetation, flora och fauna.....	5
2.4 Mark- och vattenanvändning – då och nu.....	6
3. Restaureringen av Rördammen i LONA-projektet	9
4. Generella riktlinjer och åtgärder	11
4.1 Røjning.....	11
4.2 Betsdjur och hägn.....	12
4.3 Vassklippning	13
4.4 Främmande och invasiva arter	14
5 Indelning av skötselområden.....	16
5.1 Skötselområde 1 – Betade strandmiljöer runt dammen	16
5.2 Skötselområde 2 – Vassar och buskage	17
5.3 Skötselområde 3 – Häckningsöar.....	18
5.4 Skötselområde 4 – Öppen damm	18
6 Anläggningar och friluftsliv	19
7 Övrigt	20
7.1 Insådd eller utplantering av växter och djur.....	20
7.2 Forn- och kulturmiljövård.....	21
8. Uppföljning	21
9. Planerad förvaltning	21
10. Referenser	21

BILAGOR

- Bilaga 1:** **A** Skötselområden
 B Friluftsanläggningar

Inledning

Denna skötselplan är framtagen i LONA-projektet *Restaurering av den kustnära våtmarken Rördammen, projektnummer 18135406, i Öckerö kommun*. Målsättningen är att planen ska fungera som en vägledning för skötselåtgärder inom området.

Den första delen i skötselplanen är en beskrivande del där bland annat planens syfte, områdets historik och vilka natur- och bevarandevärden som finns i området beskrivs. Därefter följer riktlinjer för skötseln i området. Vad som ska göras i området och när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att prioritera i skötseln av området. Förutom skötselansvariga, vänder sig skötselplanen till markägarna, kommunen och andra intressenter.

1. Syfte

Skötselplanen ska fungera som en vägledning för skötselåtgärder i Rördammenområdet. Planen fokuserar främst på skötselåtgärder som gynnar och utvecklar områdets naturvärden utifrån de restaureringsåtgärder som utförts inom LONA-projektet. Rördammens naturvärden är i huvudsak knutna till områdets mosaik av våtmarksmiljöer och öppna dammpartier och till strandängsmiljöerna med en historik av bete.

Skötselplanen har även som målsättning att förstärka och utveckla områdets friluftslivsvärden samt möjligheten att bedriva naturpedagogik.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter och planerad förvaltning

Skötselplanen berör främst fastigheten Öckerö 2:321 som ägs av Öckerö hembygdsförening. Områdets gränser berör också i mindre omfattning Öckerö 2:198, Öckerö 2:200 och Öckerö 2:293 som är privatägda.

Området sköts idag i huvudsak av Rördammens naturvårdsförening som arrenderar området av hembygdsföreningen. De grusade besöksytorna som anlagts i projektet sköts dock löpande av Öckerö kommun i samband med skötseln av motionsslingan som löper längs området.

2.2 Allmän beskrivning av området

Rördammen är beläget på nordvästra Öckerö, öster om Stora Kärrsvik. I öster och söder avgränsas området av bebyggelse. Området karaktäriseras av ett maritimt klimat med milda vintrar och låg till medelhög årsnederbörd. Det omkringliggande landskapet är till stor del kargt med mycket berg i dagen och lågvuxen vegetation präglad av västerhavets salta vindar. Området mellan havet och dammen består av ett mäktigt klapperstensfält som längre upp från havsstranden överlagras av tunna jordlager vilket gett upphov till en frodigare vegetation.

Huvuddelen av Rördammen består av kärrtorv som i sydost övergår i gammal sandbotten som sträcker sig öster och söder ut i det angränsande bostadsområdet. Själva Rördammen verkar sakna tillflöden och fylls i huvudsak på genom nederbörd och avrinningen från omgivningen.

Rördammens centrala delar består av en mosaik av fastare och blötare våtmarkspartier. I områdets norra och södra delar återfinns större öppna dammpartier med anlagda häckningsöar. Dammpartierna länkas samman av ”kanaler” med öppna vattenspeglar i både väst och öst. Runt dammen återfinns hållmarker och betade och i huvudsak öppna flacka strandängar med spridda partier med buskage.

I den nationella våtmarksinventeringen har Rördammen och ett område som sträcker sig upp mot Hummerviken placerats i klass 3 - vissa naturvärden. I Öckerös naturvårdsplan från 2014 har dock Rördammen placerats i naturvärdesklass 2 – höga naturvärden, med motiveringen ”en stor våtmark som hyser ett rikt fågelliv samt en av tre konstaterade förekomster av större vatensalamander i kommunen”.

Hela det berörda området i skötselplanen omfattas även av miljöbalkens bestämmelser om strandskydd.

2.3 Vegetation, flora och fauna

Den centrala delen av Rördammen domineras främst av bladvass och videbuskage. I fältskiktet förekommer bland annat kråkbär, ljung, tranbär och kärrbräken. I grunda strandmiljöer förekommer även rikligt med olika starrarter.

Vegetationen runt dammen består av en mosaik av häll, hed- och ängsmarker. Beroende på topografi och markförhållanden går olika vegetationstyper i ängs- och hedserien i varandra. De kala hällarna karakteriseras främst av lavsamhällen med arter som gråstenslav, tuschlav, färglav och kartlav. På tunnare jordlager dominerar gräsheds- eller torrängsflora med arter som strandglim, gul fetknopp, getvåppling, kärringtand, bockrot, bergsyra, gråfibbla, gulmåra m.fl. Där jordlagren är tjockare växer bl.a. rikligt med gräs, rödklöver, kirsål, fackelblomster, ängssyra, rödklint, kärrbräken m.m.

Då området till alldeles nyligen varit igenvuxet med buskage och bara har betats några få år förändras florans sammansättning i området successivt.

I områdets norra del har ett större sammanhängande buskage med slån, vass och viden sparats. Där slingrar sig också kaprifol i buskagen. Där förekommer också en hel del asp och enstaka rönnar och oxlar. Ytterligare ett par mindre buskage med framförallt viden och enstaka rönn, oxel och fläder förekommer också på dammens östra sida.

I den öppna dammen i söder återfinns flytbladsvegetation av bl.a. gäddnate och vit näckros. Andra vattenväxter som förekommer i dammen är t.ex. hornsärv, sydblädra, hårslinga och kransalger. Denna vegetation förväntas också sprida sig i de nyligen restaurerade dammpartierna.

En mindre rolig upptäckt på senare tid är den rikliga förekomsten av **smal vattenpest**. En främmande invasiv vattenväxt med ett ursprung i Nordamerika. Den bildar täta bestånd som tränger ut andra vattenväxter och den kan även förändra miljön för djurlivet. Arten upptäcktes i dammen 2021 och under 2022 ökade tillväxten och utbredningen dramatiskt. Sannolikt kommer det framöver behövas någon form av bekämpning av arten (se vidare under del B).

I Rördammen leker regelbundet både mindre och större vattensalamander och även vanlig padda och snok förekommer frekvent. Den enda kända fiskarten i dammen är ruda eller ”kaduser” som de heter på ömål.

Rördammen nyttjas både som häck- och rastlokal för många fågelarter. Vanliga häckfåglar i området är bl.a. grönfink, ringduva, hämpling, järnsparv, stenskvätta, ärtsångare, sävsparv, rörsångare och gräsand. I området häckar också regelbundet arter som rörhöna, enkelbeckasin och vattenrall.

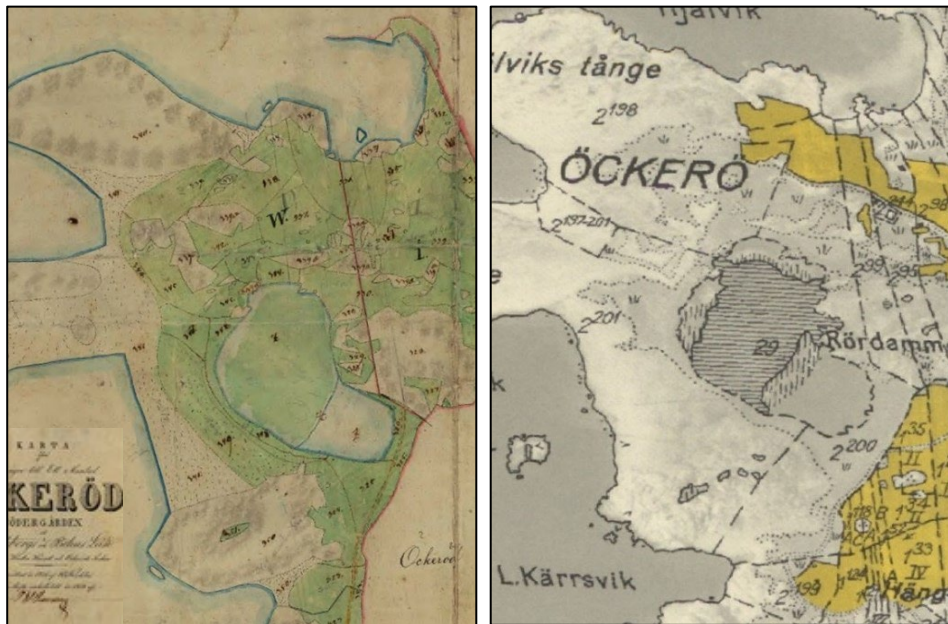
Insektsfaunan är inte särskilt väl undersökt men fyrfläckad trollslända observeras regelbundet och i dammen har man funnit skalbaggen bredkantad dykare som är en av få fridlysta insekter i landet.

2.4 Mark- och vattenanvändning – då och nu

Fisket var historiskt huvudnäringen på Öckerö under flera århundraden. Sil-len var en av de viktigaste handelsvarorna i Bohuslän under medeltiden och för att utvinna tran från sillen gick stora mängder ved åt vilket utarmade kustlandskapet på sin växtlighet. Även öarna i Öckerö kommun antas ha varit täckta av lövskog, då främst ek, fram till medeltidens sillperiod. Vid sidan av fisket bedrevs jordbruk och boskapsskötsel. Genom ett hårt markutnyttjande skapades de vidsträckta, trädlösa gräs- och rishedar som kännetecknar mycket av det Bohuslän vi idag minns och betraktar som ursprungligt, och som även finns dokumenterat genom fotografier.

Området omkring Rördammen utgör historiskt sett Sörgårdens utmarker där gårdens djur betade (se figur 1). Den stenvmur som återfinns öster om Rördammen, parallellt med den gamla ishockeyrinken, markerar sannolikt den historiska gränsen till Nordgårdens inägor.

Även Rördammen har historiskt sett varit betydligt mer öppen och betecknas i kartan över Öckeröns utmarker från 1806 som damm. I den mer detaljerade kartan över laga skifte från 1856 kan man se att hela Rördammens sydöstra del och stora delar i nordväst och längs våtmarkens kanter består av öppna vattenspeglar vid denna tid (fig. 1). Även på den ekonomiska kartan från 1934 (fig. 1) ser man att stora delar av Rördammen har öppna vattenspeglar kantade av vassvegetation.

Figur 1. Laga skifteskarta för Rördammen med omnejd från 1856 till vänster och ekonomiska kartan från 1934 till höger. Ekonomiska kartan visar hur marken runt Rördammen vid denna tid utgörs av betesmark (symboliserad med grästuvor) medan Norgårdens inägomark utgörs av åker (gula ytor). Kartor ur Lantmäteriets historiska kartarkiv.

Jordbruket och utmarksbetet fortgick i stor utsträckning under första halvan av 1900-talet men började trappas ned på öarna under 1950-talet. Under 60-talet fanns bara enstaka betesdjur kvar. Idag finns inget jordbruk kvar i kommunen och det mesta av den tidigare åkermarken är numera bebyggd. Beteshävd med främst får har dock återupptagits under senare år på delar av Rörö (naturreservatet), Björkö, Grötö och Öckerö. På Rörö betar även islandshästar.

När betet upphörde började området i och kring Rördammen att sakta växa igen med bladvass, buskar och träd. Igenväxningen gick i början mycket sakta på de magra och vindutsatta markerna och området var ända in på 80-talet i huvudsak öppet (fig. 2). Under senare årtionden har dock igenväxningen accelererat till följd av förnaansamling och gödslingseffekten från blad och gräsvegetation av etablerad vegetation. Västra Sverige har även drabbats av ett omfattande kvävedefall från atmosfären vilket ytterligare bidragit till igenväxningen. Detta minskade bland annat andelen öppna vatenspeglar i våtmarken.

Till följd av den tilltagande igenväxningen av Rördammen genomförde Öckerö Naturskyddsförening en större urgrävning av dammen under 1992. Bl.a. grävdes en kanal runt dammen (fig. 3). Av de grävda massorna anlades även flera tänkta häckningsöar för fåglar i dammen. Kanalerna och öarna växte dock snart igen med bladvass och viden.

Fig. 2. Flygbild från 1978 över Rördammen (tagen från norr). Bilden visar en begynnande igenväxning runt dammen men huvuddelen av området har fortfarande en mycket öppen karaktär. Längst upp till vänster i bilden ser man även den isbana som grävdes ut på 60-talet och den vall som avgränsade banan från Rördammen. Isbanan är idag igenväxt med viden. © Lantmäteriet.

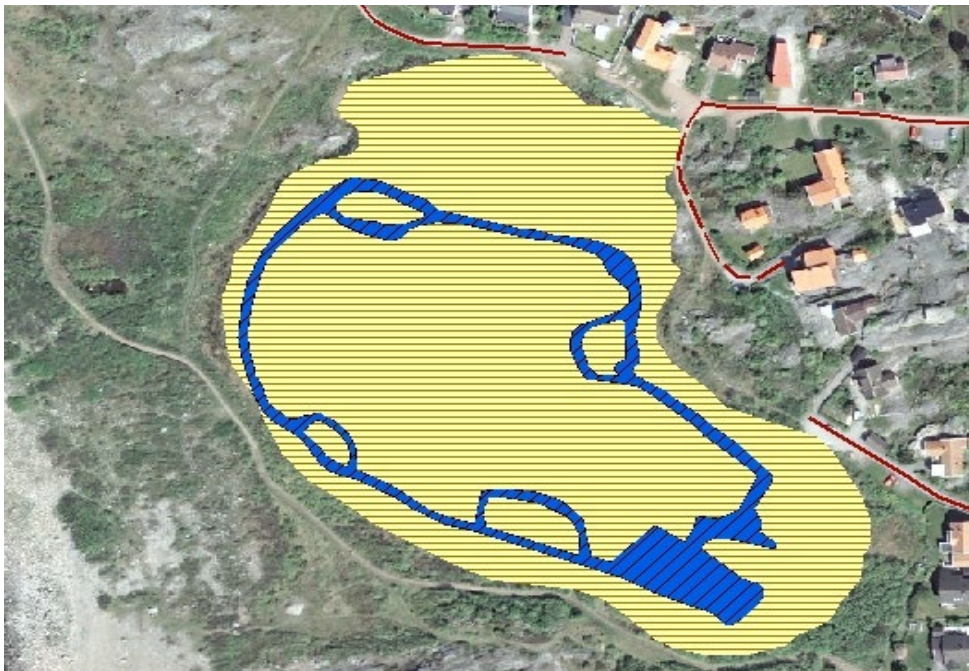

Fig. 3. Karta över öppet vatten och anlagda häckningsöar i Rördammen efter grävningen 1992. © Lantmäteriet.

Fig. 4. Grävda kanaler som vuxit igen med bladvass och viden innan restaureringen påbörjades i LONA-projektet. Foto: Peter Post

3. Restaureringen av Rördammen i LONA-projektet

2016 påbörjades en större röjningsinsats i områdets södra del med målsättningen att anlägga en beteshage. 2018 och 2021 beviljades Rördammens naturvårdsförening medel från den lokala naturvårdssatsningen, LONA, för en omfattande restaurering av Rördammen för att återskapa öppna vattenspeglar och betade strandängar. Projektet har inneburit stora satsningar på rensning av bladvass och röjning av viden och annan igenväxningsvegetation. Hela Rördammenområdet har också stängslats för att möjliggöra bete.

Vidare har projektet inneburit satsningar på friluftsliv och besökare genom anläggning av besöksytor med bänkbord och satsningar på informations-skyltar med mera. I Rördammen södra del har också ett höns hus anlagts.

LONA-projektet avslutades 2022 och har inneburit en omfattande restaurering och upprustning av Rördammenområdet (se fig. 5, före- och efterbild av restaureringen).

Fig. 5. Övre bilden visar bland annat grävda kanaler som vuxit igen med bladvass och viden innan restaureringen påbörjades 2020 i LONA-projektet. Nedre bilden visar området 2022 efter genomförda åtgärder. Notera att det redan i övre bilden från 2020 utförts omfattande röjningsåtgärder i områdets södra och västra delar. Foto: Dan Calderon och Peter Post

4. Generella riktlinjer och åtgärder

Den övergripande målsättningen är att bevara och utveckla Rördammen mosaik av våtmarksmiljöer. Målet är också att förstärka och utveckla områdets värden för friluftsliv och naturpedagogik.

Den viktigaste delen av områdets skötsel är att genom årligt bete, regelbunden vassklippning och vid behov röjning av buskvegetation bibehålla områdets betade strandängar och häckningsöar och Rördammens öppna sammanhängande vattenspeglar.

Igenväxningen av området har dock inte bara lett till att naturvärden försvunnit. Vegetation som till exempel slån, sälg, rönn och oxel är viktiga för många insektsarter och fåglar. En del större sammanhängande buskage, och spridda mindre, bör därför sparas i området.

4.1 Röjning

Igenväxningen av Rördammen och omgivande marker har pågått allt sedan betesdriften upphörde i området på 1950-talet.

I LONA-projektet har omfattande röjningsinsatser genomförts och röjningsbehovet bedöms därför som lågt så länge betesdriften fortgår i området. Viss underhållsröjning kan dock behövas bl.a. i anslutning till stängsel och på häckningsöar som inte betas.

Röjning genomförs med fördel under vinterhalvåret när träd och buskar är avlövade. Röjning ute i området (t.ex. på häckningsöarna) bör undvikas under häckningssäsongen för fåglar, dvs under 1 april-31 juli. Röjningsvegetation ska i största möjliga mån forslas bort från området. Alternativt kan det samlas ihop och eldas upp på några få utvalda platser.

Den långa frånvaron av betesdjur har gett upphov till buskage med en rad arter av blommande och bärande buskar och träd, t.ex. slån, hagtorn, oxel, rönn, fläder och brakved. Buskage som är viktiga livsmiljöer och födoresurser för många fåglar och insekter. Särskilt brynmiljön i övergången mellan buskage och öppen mark utgör en viktig livsmiljö för många arter. Även viden, bl.a. sälg, utgör en viktig nektarkälla tidigt på säsongen för t.ex. bin och humlor.

Vissa större buskage och enskilda träd och buskar bör därför sparas i landskapet vid röjning. Vid större röjningsinsatser bör man tydligt markera i fält vad som ska sparas.

4.2 Betesdjur och hägn

Den enskilt viktigaste åtgärden för att förhindra att Rördammen växer igen är att se till att området betas årligen. Idag betas området av får som effektivt håller efter slyuppslag. Betet ska dock ha som utgångspunkt att stärka Rördammens mångfald och naturvärden varför både betestid och antalet djur behöver anpassas efter detta.

Får föredrar exempelvis blommande växter framför gräs och tenderar att äta upp blommor först vilket kan påverka floran negativt när betesmarken är begränsad, som i Rördammen. Betesdjuren bör därför normalt släppas sent i Rördammen, **efter 15 juli** (maj och juni ska vara betesfritt), så att vegetationen hinner växa upp och blomväxter fröa av sig i större omfattning. Betet kan sedan med fördel fortgå under längre tid på hösten.

På så sätt undviker man också att häckade fåglar störs av besökares spring i området under våren när de ligger på ägg eller har små ungar.

Om djuren hålls en kortare period i området på våren (tidigast i april bör vara ett riktmärke) behöver man informera besökare om att visa hänsyn till djurlivet och att inte vandra ut i området. Besökare bör uppmanas hålla sig i anslutning till hönshuset i söder och i området innanför grinden i norr. Tydlig information om detta bör anslås vid området grindar.

Ingången i hagen från Kornellvägen bör vara stängd från det att gäss och änder anländer till dammen på våren (i mars-april beroende på väder) fram till 15 juli.

Då målsättningen är att successivt magra ur betesmarken bör stödutfodring i regel inte ske under vegetationsperioden. Under vinterperioden bör fåren vistas i stall med vinterhage (om möjligt) utanför området. När det gäller råd och bestämmelser om djurhållning hänvisas i övrigt till Jordbruksverket (www.jordbruksverket.se).

Fig. 6. Fåren håller effektivt efter slyuppslag men äter också gärna blommande växter varför sent betespåsläpp, efter 15 juli, är att föredra. Foto: Peter Post

4.3 Vassklippning

I Rördammen återfinns större öppna dammpartier i områdets södra respektive norra del som binds samman av ”kanaler” runt om dammen. Innan restaureringen i LONA-projektet var större delen av dessa delar igenvuxna med bladvass och videbuskage.

För att bibehålla de öppna vattenspeglarna behöver man regelbundet klippa vass och annan vegetation som vandrar ut i vattnet. Även i de strandpartier där man vill gynna mer lågvuxen våtmarksvegetation som starr m.m. behöver man regelbundet klippa inväxande vass.

Vassklippning bör utföras årligen eller vid behov. För att få maximal effekt bör den initialt utföras mitt i vegetationssäsongen (juni-juli) när bladvassen tömt sina näringsdepåer i rötterna.

I de öppna dammpartierna nyttjar man med fördel en båtmonterad vassklippare (fig. 7) och på land röjsåg, slätterbalk, handhållen teleskophäcksax eller liknande.

Fig. 7. Vassklippningsaggregat monterat på aluminiumflotte för att hålla dammpartierna i Rördammen öppna. Flotten drivs fram med hjälp av en elmotor monterad i aktern. Foto: Morgan Simonsson.

4.4 Främmande och invasiva arter

I området finns ett antal växter som spritt sig till området från närliggande trädgårdar. Merparten av dessa utgör dock inget hot mot områdets flora eller fauna. Däremot finns tre främmande arter som utgör ett ansenligt hot mot områdets växtliv, smal vattenpest, parkslide och vresros (Fig. 17).

Smal vattenpest finns på EU:s förteckning över invasiva främmande arter och omfattas av olika förbud och regler. Arten kommer ursprungligen från Nordamerika, varifrån den tros ha introducerats som akvarie- eller dammväxt till Europa. I Rördammen upptäcktes den 2021 och redan 2022 hade den helt tagit över i vissa delar av dammen. Den kraftfulla tillväxten innebär att arten kan tränga ut inhemska växter och djur där den etablerat sig. Det räcker med att små bitar av växten sprids för att den ska etablera sig i ett nytt vattenområde och spridning sker både med hjälp av båtar, fiskeredskap, fåglar mm. Kontrollera och rengör därför alltid båtar och utrustning som flyttas mellan områden. Arten är svår att bekämpa manuellt i ett stort område som Rördammen och man bör avvakta några år för att se om någon jämvikt uppnås. I annat fall kan insättning av gräskarp övervägas.

Mer information om arten finns att läsa på Havs- och vattenmyndighetens hemsida.

[Smal vattenpest - Arter och livsmiljöer - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se)

Fig. 8. Smal vattenpest (överst), parkslide (nere till vänster) och vresros (nere till höger) är tre främmande invasiva arter som riskerar att tränga ut den naturliga floran i området. Foto: Peter Post

Parkslide kommer ursprungligen från Asien och har gått från att vara en vacker trädgårdsväxt till att etablera sig som ett av de mest aggressiva och svårutrotade ogräsen i landet. Arten kan dessutom orsaka stora skador då dess rötter och underjordiska stammar växer snabbt och kan tränga igenom både asfalt, betong och avlopp. I området förekommer parkslide i anslutning till Kornellvägen vid den östra gränsen.

Parkslide bör bekämpas genom bortgrävning och återkommande röjningar, alternativt täckning med kraftig markduk. Bete kan också övervägas men bör följas upp så det inte bidrar till att sprida arten i området. Rot- och stamdelar ska slängas som brännbart då minsta lilla rot- eller stambit kan ge upphov till ett nytt bestånd. Mer detaljerad information om bekämpning av parkslide finns att läsa i Länsstyrelsens informationsblad om arten.

[Parkslide - en besvärlig främmande art \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se)

När det gäller vresros så har denna art en omfattande spridning utanför området och längs kusten i övrigt. Vresrosen kommer ursprungligen från nordöstra Asien och har på grund av sin härdighet och starkt förgrenade växtsätt med underjordiska utlöpare planterats som sandbindare i bl.a. Danmark och andra länder runt Nordsjön. Därifrån har den spridit sig med frön till den svenska kusten. Då arten också ofta har använts (och tyvärr fortfarande används) som häckväxt i vindutsatta kustnära områden har detta ytterligare bidragit till artens spridning.

Arten har framför allt etablerat sig på strandängar och längs sand- och blockstränder och bildar med tiden stora ogenomträngliga bestånd som tränger ut all annan växtlighet.

Även vresros är svårbekämpad och sannolikt svår att helt bli av med. Men med grävning och regelbunden röjning/dragning av skott går det att reducera ordentligt för att ge utrymme åt den naturliga floran.

5 Indelning av skötselområden

Indelningen av skötselområden utgår från både naturtyp och typ av skötsel. Naturreseptatet är indelat i 4 skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Betade strandmiljöer runt dammen
2. Vassar och buskage
3. Häckningsöar
4. Öppen damm

Utöver skötseln av naturmiljöerna i området finns också ett behov av tillsyn och skötsel av friluftsanläggningar som bänkbord, skyltar med mera.

5.1 Skötselområde 1 – Betade strandmiljöer runt dammen

Beskrivning

Skötselområdet består i huvudsak av flacka strandmiljöer som omger Rördammen. En stor del av dessa miljöer har tillskapats eller omformats av massor från tidigare grävningar i dammen. För att få en bättre konnektivitet mellan vatten- och landmiljöer har en del av stränderna planats ut till flacka strandängar. På vinterhalvåret när vattenståndet är högt i Rördammen översvämmas delar av dessa stränder vilket på våren blir goda födosöksmiljöer för våtmarksfåglar som vadare och änder när de grunda vattenmiljöerna snabbt värms upp.

I den östra delen av området anlades på 60-talet en större vall mot bebyggelsen med massor från den skridskorink som grävdes ut. Väster om vallen breder en starrmad ut sig som står under vatten under vinter och vår.

Längre norr ut i Rördammen förekommer även ett par hållmarkspartier och spritt i skötselområdet förekommer också ett antal mindre sammanhängande buskage.

Mål och åtgärder

1. Skötselområdet ska i huvudsak hållas öppet genom bete. Området ska ha en frodig vegetation och varierad flora. Blomväxter ska tillåtas gå i blom och sätta frön innan betesdjuren släpps på. Utbredningen av bladvass ska vara liten.
2. De spridda sammanhängande buskagen som förekommer i skötselområdet ska i möjligaste mån bevaras.
3. För att blommande växter ska hinna sätta frö innan de betas av ska betesdjuren i normala fall släppas på sent i området (**efter 15 juli**). För att hålla efter igenväxningsvegetation kan fåren i stället husera i området en bit in på hösten.
4. Rövning ska regelbundet utföras längs stängslet, och vid tendenser till igenväxning med bladvass och buskvegetation även i resten av skötselområdet.

5.2 Skötselområde 2 – Vassar och buskage

Beskrivning

Skötselområdet omfattar de centrala vassbevuxna delarna av Rördammen samt ett större sammanhängande område med slån, viden, bladvass mm i västra delen av Rördammen. I de centrala delarna förekommer även buskpartier med viden och lågvuxen björk. I fältskiktet förekommer bland annat olika starrarter, ljung, kråkbär, tranbär och rikligt med kärrbräken. Vassarna är viktiga miljöer för bland annat sävsparv, rörhöna och vattenrall. Även i vassarna förekommer tidvis fårbeta vilket skapar en mer heterogen miljö med fläckvis lägre vegetation som kan gynna fler våtmarksfåglar.

Mål och åtgärder

1. Skötselområdet ska till minst två tredjedelar (2/3) bestå av vassar och videbuskage. Lägre vegetation med gräs, starr, kärrbräken m.m. kan förekomma fläckvis i strandkanterna.

2. Inga återkommande åtgärder utöver bete bedöms vara nödvändiga i skötselområdet. Vid frånvaro av betesdjur kan dock enstaka röjningsinsatser behöva utföras för att hålla tillbaka björk- och videbuskagen.
3. Betesdjuren ska normalt släppas på sent i skötselområdet (**efter 15 juli**). För att hålla efter buskagens utbredning kan fåren i stället husera i området en bit in på hösten.

5.3 Skötselområde 3 – Häckningsöar

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av fyra anlagda häckningsöar i dammen. Öarna är tänkta att utgöra skyddade häckningsmiljöer för bland annat änder och vadare och ska i huvudsak vara fria från högre vegetation som bladvass och buskage. På den mindre ön i sydväst, nära besöksytan med bänkbord, har en större sandhög lagts upp som häckningsmiljö för backsvala.

Mål och åtgärder

1. Häckningsöarna ska i huvudsak vara bevuxna med låg vegetation som gräs, starr, kärrbräken och olika örter. Bladvass och vedartad vegetation som viden får endast förekomma i liten omfattning. Röjning av bladvass och annan högre vegetation ska utföras vid behov.
2. En brant skärning ska tillskapas i ”backsvalehögen” i riktning från förhärskande vindriktning. För att stabilisera massorna kan även gräs sås in på ovansidan av högen. Om möjligt kan ett antal häckningshål tillskapas för att locka backsvalor till häckning.
3. Bete kan med fördel tillåtas på öarna efter 15 juli när de flesta fåglar har häckat klart.

5.4 Skötselområde 4 – Öppen damm

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av områdets öppna dammpartier. Större vattenspeglar förekommer i områdets norra och södra delar med anlagda häckningsöar. Dessa vattenspeglar länkas samman av ”kanaler” med öppna vattenspeglar i både väst och öst. Rördammen har historiskt haft stora öppna vattenspeglar men igenväxningen har varit påtaglig sedan betet upphörde i området i mitten på 1900-talet. Den senaste grävningen i Rördammen genomfördes 1992 med syftet att öppna upp vattenspeglar och skapa nya häckningsöar. LONA-projektet som genomförts de senaste åren har utgått från åtgärderna som gjordes på 90-talet men har haft som målsättning att återskapa de öppna vattenspeglarna enligt historiska kartorna och att rensa kanalerna från vass och buskage och skapa en bättre ekologisk konnektivitet mellan strandmiljöer och öppet vatten än tidigare.

Mål och åtgärder

1. Öppna dammar och kanaler ska ha en liten utbredning av bladvass. Annan våtmarksvegetation som starr, tåg m.m. ska dock tillåtas etablera sig längs stränderna och i grunda dammpartier. Smal vattenpest ska inte tillåtas tränga ut andra växter i dammen.
2. Bladvass ska klippas årligen eller vid behov så att de öppna vattenspegelarna bibehålls.
3. Utbredningen och mängden smal vattenpest ska övervakas för att se om en jämvikt med annan vegetation uppnås i dammen. Vid behov ska dock arten begränsas genom mekanisk rensning eller genom att plantera in gräskarp. Det senare kräver emellertid tillstånd från Länsstyrelsen.

6 Anläggningar och friluftsliv

Friluftslivet är framför allt knutet till den väl frekventerade motions slingan med entré från Olvonvägen i söder och från Hummerviken i norr. Motions slingan är även en del av Kuststigen som löper genom Bohuslän. Utöver slingan finns dock flera stigar i området om man till exempel bara vill ta ett varv runt själva Rördammen (se karta).

I LONA-projektet har en grusad besöksyta anlagts längs motions slingan med två rejäla bänkbord i ek. Även en informationsskylt om Rördammen har tagits fram och satts upp nära entrén från Olvonvägen.

Nära entrén i söder har ett höns hus anlagts. Hönsen vistas året runt i området. Höns huset nyttjas också som förråd när fåren vistas i området. I områdets norra del har ett vinds kydd för fåren byggts. Vinds kyddet erbjuder bland annat en torr, vinds kyddad liggplats när höst stormarna viner.

Runt hela Rördammen löper idag ett stängsel som möjliggöra att ha betesdjur i hela området. Grindar in i hagen finns på tre ställen. Vid höns huset i söder, från vändplanen på Kornellvägen och i nordväst nära vinds kyddet.

Rördammens naturvårdsförening ansvarar för att samtliga anläggningarna i området är säkra och i gott skick.

Öckerö kommun ansvarar för att de nyanlagda grusade ytorna i anslutning till slingan underhålls.

Fig. 9. Större anläggningar i Rördammen. Ovan - hönshuset fårens vindskydd, nedan - informationsskylt och bänkbord. Foto: Peter Post

7 Övrigt

7.1 Insådd eller utplantering av växter och djur

Insådd eller utplantering av växter och djur ska inte förekomma i området. Detta gäller även tamdjur som ankor m.m. Det huvudsakliga målet i planen är därför att låta markerna återkoloniserar naturligt efter restaureringsåtgärderna. Både genom markens egen fröbank och via fröspridning från omgivande marker. Och att låta den naturliga fågelfaunan etablera sig i området efter restaureringen.

Om insådd eller utplantering av naturvårdsintressanta arter övervägs som en del av ett bevarandeprojekt ska det enbart handla om naturligt förekommande arter från geografiskt närliggande miljöer. Sådana planer bör i särskild ordning samrådas om med kommunen, och där så krävs med Länsstyrelsen.

Kräfter eller fisk får under inga omständigheter planteras in i dammen. Undantaget är utsättning av gräskarp om detta bedöms nödvändigt för att hålla efter smal vattenpest.

7.2 Forn- och kulturmiljövård

Området saknar registrerade fornlämningar. Runt Rördammen löper dock en äldre stenmur som bör friläggas och hållas efter i samband med röjningsåtgärder.

Vid röjning bör inte röjningsmaterial ligga kvar på eller i direkt anslutning till stenvuren.

8. Uppföljning

Skötselåtgärder som utförs i området bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Åtgärder av restaureringskaraktär bör även dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras vid behov.

9. Planerad förvaltning

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1–3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Underhåll av informationsskylt och bänkbord	Utanför området	Vid behov	2
Underhåll av stängsel med grindar	1	Årligen	1
Röjning längs stängsel	1	Årligen	1
Bete (sent betessläpp)	1–3	Årligen (efter 15 juli)	1
Röjning av vass och buskage/sly i strandmiljöerna	1	Vid behov	3
Röjning av vass och buskage/sly på häckningsöarna	3	Årligen/vid behov	1
Röjning av vass och buskage/sly i de centrala delarna	2	Vid behov	1
Vasslätter i öppna dammpartier	4	Årligen/vid behov	1
Bevakning och ev. bekämpning av smal vattenpest	4	Årligen	1
Gräsklippning, grusning och röjning längs slingan*	Utanför området	Årligen	2

* Förvaltas av Öckerö kommun.

10. Referenser

ArtDatabanken (2020a). Röddlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala. ISBN: 978-91-87853-55-5.

Naturvårdsverket, 1987. Inventering av ängs- och hagmarker: handbok. Naturvårdsverket informerar, Statens Naturvårdsverk, Solna.

Naturvårdsverket. 1999. Bedömningsgrunder för miljö kvalitet. Sjöar och vattendrag: bakgrundsrapport 1: kemiska och fysikaliska parametrar. Rapport 4920, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket (2009). Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser.

Nordiska Ministerrådet. 2001. Kustbiotoper i Norden.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

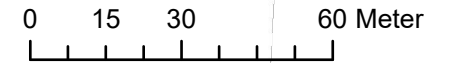
Digitala källor

ArtDatabanken (2020b). Artfakta. URL: <https://artfakta.se/artbestamning>

ArtDatabanken (2020c). Artportalen. URL: <https://www.artportalen.se/ViewSighting/SearchSighting>

Skötselområden

- 1. Betade strandmiljöer runt dammen
- 2. Vassar och buskage
- 3. Häckningsöar
- 4. Öppen damm
- Yttergräns

Friluftslivsplaneringar

- Bänkbord/rastplats
- Grind
- Informations skylt
- Yttergräns
- Stigar
- Vägar

